

Eerste Kamer der Staten-Generaal

Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
De heer F. Rijkaart
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Kazernestraat 52
2514 CV Den Haag
postbus 20017
2500 EA Den Haag

telefoon 070 312 92 00
fax 070 312 93 90

e-mail postbus@eerstekamer.nl
internet www.eerstekamer.nl

datum 17 februari 2026

betreft Integraal Overzicht Gemeenten en Provincies en Preventief toezicht gemeenten 2026

ons kenmerk 179887

Geachte heer Rijkaart,

De leden van de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken hebben met belangstelling kennisgenomen van de brieven van 11 juni, 22 september en 2 december 2025 van u en uw ambtsvoorganger met antwoorden op de vragen hoeveel gemeenten in 2026 onder preventies toezicht vallen en het Integraal Overzicht Gemeenten en Provincies.¹ De leden van de fractie van de **BBB**, met aansluiting van het lid van de OPNL-fractie, en de leden van de fractie van de **PVV** hebben naar aanleiding van deze brieven en het Integraal Overzicht Gemeenten en Provincies nog enkele vragen.

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de BBB

Preventief toezicht

In het Landelijk toezichtverslag 2025 wordt aangegeven dat in 2025 slechts één gemeente, Vlissingen, onder preventief toezicht staat en dat zonder de eenmalige inzet van het surplus van de algemene reserve 26 gemeenten een negatief structureel resultaat zouden hebben en daarmee mogelijk onder preventief toezicht zouden komen te staan.²

Kunt u aan deze leden aangeven welke eerste inschatting de provinciale toezichthouders nu maken van het aantal gemeenten dat in 2026 naar verwachting onder preventief toezicht valt, mede in het licht van het dempen van het zogeheten 'ravijnjaar' naar een 'daljaar' in 2026, de structurele toevoeging in het gemeentefonds, maar vanaf 2027 ook weer daling van het gemeentefonds?

Op welke termijn verwacht u de Kamer hierover te kunnen informeren indien deze inschatting nog niet beschikbaar is, mede gelet op de informatiebehoefte van gemeenten richting hun

¹ Kamerstukken I 2024/25 36600 B, M. Kamerstukken I 2025/26, 36600 B, P. Kamerstukken I 2025/26, 36800 B / 36800 C, B.

² Bijlage bij Kamerstukken II 2024/25, 36600 B / 36600 C, 48.

datum 17 februari 2026

ons kenmerk 179887

blad 2

meerjarenramingen en de behandeling van de thans in concept zijnde begrotingsstaat gemeentefonds 2026?

Integraal overzicht financiën gemeenten en provincies

De jaarlijkse brief over het Integraal Overzicht Financiën Gemeenten en Provincies schetst een overwegend positief beeld van de huidige financiële positie van gemeenten, onder meer op basis van kengetallen als eigen vermogen en solvabiliteit. Tegelijkertijd laat de recente BDO Benchmark Nederlandse Gemeenten 2026, veelzeggend getiteld "Schijn bedriegt", zien dat gemeenten in hun meerjarenbegrotingen tot en met 2029 te maken krijgen met oplopende tekorten en grote onzekerheden over de financiering van maatschappelijke opgaven.³

Waarom zijn deze meerjarige risico's, de investeringsachterstanden en de gevolgen van eerdere bezuinigingen als gevolg van het 'daljaar' en aankomende nieuwe 'ravijnjaar' niet explicieter en scherper in het Integraal Overzicht geadresseerd?

Bent u bereid om in toekomstige overzichten structureel aandacht te besteden aan deze langere termijn, in lijn met het uitgangspunt dat financiële informatie realistisch en toekomstgericht moet zijn?

Deelt u de opvatting van de leden van de fractie van de BBB dat de Eerste Kamer haar toetsende rol alleen goed kan vervullen als niet alleen in de "achteruitkijkspiegel" (jaarrekeningen en actuele kengetallen), maar nadrukkelijk ook naar de "weg voor ons", wordt gekeken, met inbegrip van de nog noodzakelijke maatschappelijke investeringen en de blijvende druk op het sociaal domein, jeugdzorg en de woningbouwopgave?

Hoe gaat u borgen dat deze toekomstige opgaven en bijbehorende financieringsrisico's voortaan integraal en transparant worden meegenomen in de jaarlijkse overzichten?

In de benchmark en signalen vanuit gemeenten komt naar voren dat het verschil tussen begroting en jaarrekening al jaren aanzienlijk is, zowel aan de inkomsten- als aan de uitgavenkant. Gemeenten wijzen daarbij onder meer op planningsoptimisme én op het feit dat zij vaak pas laat in het jaar (via de september- of decembercirculaire) extra rijksmiddelen ontvangen, die zij niet meer verantwoord kunnen bestemmen binnen datzelfde begrotingsjaar. Hoe wilt u dit probleem in de toekomst voorkomen en wat zijn uw mogelijke vervolgstappen?

Welke mogelijkheden ziet u om, in lijn met "helpen in plaats van hinderen", te komen tot het eerder en voorspelbaarder beschikbaar stellen van middelen aan gemeenten, zodat zij deze beter kunnen begroten en besteden?

³ BDO-Benchmark Nederlandse Gemeenten 2026: <https://www.bdo.nl/nl-nl/branches/overheid/benchmark-gemeenten>

datum 17 februari 2026

ons kenmerk 179887

blad 3

Acht u het, mede vanuit het oogpunt van transparantie naar gemeenteraden en inwoners, wenselijk dat in het Integraal Overzicht expliciet wordt aangegeven welk deel van de positieve jaarresultaten bij gemeenten feitelijk voortvloeit uit laat toegekende middelen en onderuitputting, en welk deel uit structurele ruimte in het financiële kader? Hoe wilt u dit in toekomstige edities differentiëren?

Herijking verdeling gemeentefonds en tijdspad richting 2027

De Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) heeft in zijn tussenbericht over de verdeling van het gemeentefonds vanaf 2027 nadrukkelijk gewezen op de noodzaak van een navolgbare, uitlegbare en kostengeoriënteerde verdeling, in lijn met artikel 7 Financiële verhoudingen wet.⁴ Tegelijkertijd ontvangen de leden van de fractie van de BBB signalen uit het land dat het resterende tijdspad voor besluitvorming en implementatie van de herijking verdeling gemeentefonds richting 2027 zeer krap is.

Hoe verhouden, in uw ogen, kwaliteit en uitlegbaarheid van het verdeelmodel zich tot de tijdsdruk van het huidige besluitvormingstraject? Acht u het, vanuit goed bestuur, verantwoord om onder deze tijdsdruk ingrijpende herverdeeleffecten door te voeren?

In de afgelopen jaren zijn diverse onderzoeken uitgevoerd naar de werking van het nieuwe verdeelmodel van het gemeentefonds, waarbij de conclusie is dat deze onderzoeken slechts beperkte aanleiding geven tot aanpassing van het model.⁵ Kunt u concreet aangeven welke grotere of kleinere aanpassingen nog in beeld zijn? Kunt u aangeven welke mogelijke uitkomsten in "deel 2" van de adviesaanvraag worden voorzien en op welke momenten ROB, VNG en beide Kamers bestuurlijk en politiek hun licht nog kunnen laten schijnen op deze uitkomsten?⁶

Uitlegbaarheid was in het eerdere advies van de ROB één van de belangrijkste aandachtspunten rond de herijking van het gemeentefonds. Op welke wijze denkt u de uitlegbaarheid van de uiteindelijke keuzes te toetsen – zowel richting gemeenten en hun inwoners als richting beide Kamers?

Bent u bereid om, vóórdat definitieve besluitvorming plaatsvindt, een afzonderlijke, publiek toegankelijke 'uitlegnotitie' of 'simulatie-set' beschikbaar te stellen waarin per type gemeente (groot/klein, stedelijk/platteland) de effecten inzichtelijk worden gemaakt?

In de brief van 7 februari 2025 is aangekondigd dat er hoe dan ook in 2027 een stap gezet zal worden in de verdeling van het gemeentefonds.⁷ Kunt u toelichten welke concrete scenario's u op dit moment voor ogen heeft voor deze stap in 2027 (bijvoorbeeld: volledige implementatie, gefaseerde invoering, aanvullende flankerende maatregelen) en hoe deze scenario's zich verhouden tot de uitgangspunten van voorspelbaarheid, uitlegbaarheid en regionale spreiding van lasten en lusten?

⁴ ROB Tussenbericht Gemeentefonds vanaf 2027:

<https://www.raadopenbaarbestuur.nl/documenten/2025/10/10/tussenbericht-gemeentefonds-vanaf-2027>

⁵ Kamerstukken I 2024/25, 29.362 / 36.00 B, R.

⁶ Brief minister van BZK: Tussenbericht ROB over verdeling algemene uitkering gemeentefonds vanaf 2027 (179786).

⁷ Kamerstukken I 2024/25, 29.362 / 36.00 B, R.

datum 17 februari 2026

ons kenmerk 179887

blad 4

In de huidige systematiek zijn er meer dan honderd gemeenten die nog recht hebben op aanvullende middelen via het ingroeipad, terwijl meer dan honderd andere gemeenten lastenverzwaringen tegemoet zien. Deelt u de opvatting van de leden van de fractie van de BBB dat het essentieel is dat alle gemeenten tijdig duidelijkheid hebben over hun financiële kader voor de komende jaren? Hoe wilt u dit realiseren?

Wanneer bent u voornemens het definitieve besluit over voortzetting, aanpassing of beëindiging van het huidige ingroeipad met zowel gemeenten als de Kamers te delen?

U heeft aangegeven dat, indien de onderzoeken niet tot wezenlijke aanpassingen leiden, het bestaande ingroeipad wordt gecontinueerd. Kunt u concreet aangeven welke beslismomenten en welke rol u voor beide Kamers voorziet bij de keuze voor ófwel continuering van het ingroeipad, ófwel een alternatieve ingroeiroute of flankerende maatregelen?

Hoe wordt daarbij geborgd dat het uiteindelijke besluitvormingstraject ook voor raadsleden en inwoners "van buiten" begrijpelijk is, in de geest van de ROB-aanbeveling over navolgbaarheid?

Hoe weegt u de geschetste financiële druk en onzekerheid bij gemeenten – zoals zichtbaar in de BDO-benchmark "Schijn bedriegt" – in relatie tot de bredere opgaven waarvoor gemeenten staan (woningbouw, energietransitie, sociaal domein, uitvoering van rijksbeleid)?⁸

Bent u bereid om samen met gemeenten, ROB en de Kamers te verkennen welke aanvullende maatregelen nodig zijn om te voorkomen dat noodzakelijke maatschappelijke investeringen blijven liggen, in het bijzonder in regio's waar de financiële draagkracht gering is, zodat een gelijkwaardig speelveld en ontwikkelkansen ontstaat voor zowel stad als platteland?

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de PVV

In uw brief stelt u: "De netto schuldquote, gecorrigeerd voor doorgeleende gelden, van provincies als groep steeg van – 137% naar – 119%; de provincies trokken meer leningen aan. De schuldquote is negatief omdat provincies meer uitlenen en aan liquide middelen hebben, dan het bedrag dat ze inlenen. De solvabiliteit van alle provincies samen daalde van 73 naar 70 procent."⁹ Kunt u aan deze leden aangeven in hoeverre u dit doorlenen van middelen tussen overheden wenselijk acht, mede gelet op de bestaande afspraken over het verplicht schatkistbankieren? Kunt u aangeven in hoeverre de risico's die met ongelimiteerd doorlenen gepaard gaan bij u in beeld zijn?

Kunt u aangeven hoeveel gemeenten er zijn waarvan de financiële kengetallen, zoals een netto schuldquote rond de 100% of hoger, of een solvabiliteit van lager dan 20%, reden tot enige of substantiële zorg zijn?

⁸ ROB Tussenbericht Gemeentefonds vanaf 2027:

<https://www.raadopenbaarbestuur.nl/documenten/2025/10/10/tussenbericht-gemeentefonds-vanaf-2027>.

⁹ Kamerstukken I 2025/26, 36800 B / 36800 C, p. 3.

datum 17 februari 2026

ons kenmerk 179887

blad 5

Kunt u duiden hoeveel geld provincies, gemeenten en waterschappen in totaal bij elkaar hebben uitstaan bij de NWB en PNG?

In uw brief stelt u dat overleg plaatsvindt met de koepels IPO en VNG. Kunt u aangeven in hoeverre deze privaatrechtelijke organisaties een daadwerkelijk democratisch mandaat hebben om dit overleg te kunnen voeren?

Kunt u de agenda's en verslagen van alle reeds gevoerde Overhedenoverleggen aan de kamer sturen? Zo nee, waarom niet?

In de toelichting op de trend van financiële overschotten bij de gemeenten de afgelopen jaren stelt u dat er sprake is van te weinig uitvoeringskracht, onder meer ten gevolge van problemen bij het vervullen van vacatures. Ook bij provincies doet zich dit fenomeen voor. Onderkent u het feit dat er sprake is van concurrentie onder overheden bij het werven van personeel? Herkent u daarnaast dat gemeenten en provincies steeds méér beleid maken?

Het Rijk liet de afgelopen jaren een trend zien van fors oplopende kosten van inhuur van extern personeel, waarbij ook de Roemernorm flink fors overschreden werd. Kunt u aangeven of uit de jaarrekeningen van de gemeenten en provincies van de afgelopen jaren een dergelijke trend van steeds hogere kosten voor externe inhuur ook zichtbaar is? Zijn de kosten van externe inhuur daarbij ook stelselmatig hoger dan initieel begroot?

Als realisatie van plannen steeds achterblijft bij de begroting, maar tegelijkertijd wél de kosten van extern personeel flink groeien, wordt er dus minder gerealiseerd tegen hogere uitvoeringskosten. Ziet u mogelijkheden om middels een doelmatigheidsanalyse meer grip te krijgen op de verhouding tussen beleidsambities en uitvoeringskracht?

In uw brief schrijft u dat provincies het afgelopen jaar meer leningen aantrokken. Wat is de reden dat provincies geld zouden willen lenen als ze beschikken over grote financiële reserves en liquide middelen?

De leden van de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken zien uw reactie met belangstelling tegemoet en ontvangen deze graag binnen vier weken na dagtekening van deze brief.

Hoogachtend,

I.M. Lagas MDR

Voorzitter van de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken